

SELMECZ.

Szépirodalmi, társadalmi, közgazdasági és tanügyi hetilap.

Hontmegyei közlöny.

Megjelen minden kedden.

Hirdetések és előfizetések **Morvath A.** kereskedésébe, a lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez küldendők.

Hirdetések felvételnek Budapesten, Bécsben és Prágában Haasenstein és Voglérnél.

Előfizetési feltételek:

Helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve:

Évesre 5 fr. — kr.

Félévre 2 fr. 50 kr.

Negyedévre 1 fr. 25 kr.

Egyes példány ára 10 kr.

Szerkesztői iroda: Planck-féle ház.

Háronhasábos kis sor 10 kr.

Hélygelj minden ígátásért 30 kr.

Indulók és jelszavunk az új negyedben.

Minő legyen indulók — s mi legyen jelszavunk az útra?

Csupán jó indulóval ugyan még soha sem nyertek csatát.

A jelszavunk túlbecsült varázshatalma is mesék hónapja tarthatok.

Az indulónak mégis jut szerep — s a jelszó sem marad hatástalan.

Az induló már előre jelzi a célt. — Ha felzengett, azonnal tudjuk halottal kelt-e utra a menet? A sirhoz vezet-e az induló? Vagy tánc lesz mindjárt, hol gondtalan örömmel vígan lejtenek tova egymás karjain a párok? . . . Avagy talán heves küzdelmek mezejére készül lépni egy csapat, hol vakon rohanva vért kell ontani s agyon taposni a mentét, megmenni terhetől.

Amaz búval önt el s bánatot terem, ha az induló hangja mellett sirba szálló kedves volt előttünk, . . . vagy áldani fogjuk a rideg halált, hogy szánya e földet, megmenni terhetől.

A másik pedig feledtet minden bűt és bánatot; a gondatlanság kejlőbe hív és táncra hegyi lábainkat, ha . . . ifju lével s ép erővel bírnak. — Vagy átkozni készlet végzetünket, ha nehézkes bárgyu lélek, — kihűlt kedély s nehéz podagra bánt, mellyel tánczra kelni nem lehet. Eszünkbe jutnak a sorsnak súlyos csapásai, vagy az átlét életnek könnyelmű bűnei . . .

A harmadik meg felhevít s harc tüzebe készlet rohami, ontani vért ha t. i. tüze gyúlni, fellobogni képes gyűnyaggal tömve volt már kebelünk rejteke. — Vagy ovatosan futni vágyunk onnan; hol „bősz csatákat készlet nyíni más, minden a ki nem hazárd.”

Ily indulókkal utra kelni nem fogunk! Egyéb se kellene, mint szívzaggató, halotti indulóval lépni az új negyedbe e lapnak, jött volna bár még egyszer oly nagy küzdelmek árán s beteg világra.

De még azt sem ohajtjuk, hogy — indulókat hallva — feltelhesse más, miként feledni tudjuk a tegnapot teljesen a mával. — Keringőt járva vígan szökölni ki a sikra jól illethetik annak, ki balletet járni s bukkfenczet hányini lép elő . . .

Ki dob pergéssel s harsogó kürttel nem győz elég nagy „hü-hó“-t csinálni abból, hogy ő világrendítőse már megindult, az vagy csak nehézkes hallásu s fogékonytalan követőkre számít, vagy pedig ágyával siet verébekeket lösní.

Ez eshetőségek bármelyikét is közönszi részéről a „Selmecz.” Hisz mit érne neki hallva született babaként megsirattatni s gyászoltatni ugyan, ha aztán ezért le kellene szállnia a sirba és örökre feledtetni? — vagy csupán csak vidor arczok örömdús nevetéséből élni s egy kis tapson is hízni — de a biztos éh halálnak nézni elébe komoly és érett előfizetők nélkül!

A nagy „hü-hó“-hoz pedig különösen sok réz-instrument kellene, nem is említve még a sok dobrailó, különleges bört. Ezekkel még nem bír a Selmecz.

Komolyan megfontolt s átgondolt munkára készültünk; s e készülődének nem szülte érzések.

Az idő s körülmény érlelé meg azt.

Miként a tavasz és azon körülmény, hogy magától nem terem a föld — szántás-vetésre s kapálásra hív fel minden embert, ki nem szeret s nem tud élni ott, hol a föld magára hagyva kopár s kietlen maradna, vagy dudvát s bozótot szűlne, — vagy miként a közös lét fenntartás ösztönétől áthatott s előre is tekintő munkára kész tagok sietnek megragadni az alkalmat s időt egyaránt: kalászt s gyümölcsöt készlet halomra hordani a „Selmecz” is mindnyájunk közös érdekében.

Ha tehát láttál kedves olvasó munkára menni jámbor munkásokat, kik úgy sietnek, pedig még a nap fel se kelt — de még sem kapkodnak s lótnak futnak, mint az, kit úzni látszik a tatár — és ha hallottad ehhez a fohászskép eldúldolt danát, minőt csak attól hallhatni, ki már hozzá kezdni vágy napi munkájához, mert munkakedv és ösztön által üzetik, de rendre vesz s tesz mindent a mint illik, jól tudva azt, hogy sok idő van még estig s addig kitartani erőt érez magában; — ha ezt hallottad, elképzeld, hogy milyen a mi indulók alaphangja.

Jelszavunk mi is lehetne egyéb, mint: „Szeren . . .” de nem! . . . „Munkára fel
Ne vesztegelj!!”

Az ipariskolák fontossága és szükségessége hazánkban.

Napjainkban általánosan el van fogadva azon elv, mely szerint a nemzet jólétének, műveltségének alapját megvetni az iskolák hivatvák.

Közvéleményünké vált az, miként a műveltség és vagyonosság ama fegyver, mellyel a nemzet önállóságát, szabadságát megvédelheti. E fegyvert kell tehát élesíteni!

Korunk jelszava: a haladás, mely csakugyan az emberi tevékenység minden ágazatában a népek javát célzó jeles tettei által jelentékenyen nyilvánul. Ha kutatjuk e tünemények alapfeltételeit, el kell ismerünk, hogy itt egyebek közt kivált egy az emeltyű, mely a műveltségnek, haladásnak hatalmasan is sikerrel tör utat.

Ez emeltyű az intelligencia. A hol csak valami nagyobb szerű eredmény eléretett, legyen az akár a politika vagy tudomány terén, akár az ipar-, gazdászati- és kereskedelemben, mindennél az intelligencia ereje hatott; ez utóbbi három szakban, miknek előrehaladásán alapszik a nemzetek jóléte, kivált az iparos értelmiség ereje hatott.

Kiki köteles oda hatni, mely a nemzet életető ereje, hatalmas működésbe hozassék. Ámde ha tetteket létrehozni kell, ha előre haladni akarunk, emez erőre igen nagy a szükségünk. Felette sajnos azonban, hogy hazánkban ez erő még vajmi gyenge lábon áll s ép ezért az iparos értelmiség szélesbítését minden kitelhető erőnkől támogatni szükséges, s e cél melőbbi elérhetésén működni kivált az ipariskolák feladatát tűzött ki.

Ki fogná kétségbe vonni azt, hogy nálunk mindeddig a figyelem főképp oda irányult, hogy a burokratiai intelligencia tágabb tért nyerjen.

Még csak néhány év előtt a fennálló tanintézetek célja nagyobb részt az volt: felnevelni intelligens hivatalnokot, vitéz katonát stb. nem pedig értelmes iparost. Hogy ennek következtében a kis ipar pang s a nagy ipar és a kereskedelem az országba bevándorolt intelligens idegenek kezébe jutott, a külhoni gyártmányok túlsúlyban vannak, noha a terményeket honunk szolgáltatja; hogy ez által iparunk teljes hanyatlása s ezzel kapcsolatban az általános nyomor és elszegényedés be fog következni, ha csak ez intelligens erő hatalmas működésével az ipar ezen stadiumát ideje korán jobb útra nem tereli — tüzetesebben bizonyítanunk felesleges.

Ámde miként juthatunk mi intelligens iparos osztályhoz? E kérdésre könnyű a felelet: szervezzünk ipariskolákat, hisz e nemű iskolákkal hazánkban vajmi győren találkozunk.

Csak a legújabb időkben, midőn már számosan belátták tanügyünk impraktikus szervezését, s annak javításához az újabb gyakorlati irányú ipariskolák létesítése által tényleg hozzájárultak, kezdtek végre hazánk több közegében más művelt európai államok mintájára oly gyakorlati iskolákat szervezni, melyeknek célja az intelligens iparosok kiképzése. Hisz ki ne tudná azt, hogy az intelligens iparososztály mily hatalmas rúgója valamely ország előrehaladásának, s ez okból az iparosok alapos, szakzerű kiképzésére vajmi nagy gond fordítandó, mert hisz ez osztály a városi lakosok zömét képezi, melynek az általános műveltségen kívül még magasabb szakismereteket is kell elsajátítania, ha kézszerűségével a több művelt nemzetekkel versenyre kelni akar; s ép ezért kell, hogy a figyelm az iparos osztály felé irányuljon, mely felette fontos tényező arra nézve, ha a nemzet existenciáját, vagyonosságát és jólétét biztosítani akarjuk.

Egészen a hosszú francia háborúk bevégeztéig a jelen század kezdetén az iparos osztálynak nem tulajdonították oly nagy fontosságot, mint a földművelő osztálynak. Csak is az ezután bekövetkezett hosszabb ideig tartó béke alatt volt e tekintetben némi változás tapasztalható.

A múlt század második felében, noha már kezdtek érezni oly iskolák szükségességét, melyek közvetlenül a praktikus életben nélkülözhetetlen ismereteket terjesztenek, de nem voltak határozott elvek, melyek szerint e gyakorlati iskolákat szervezni lehetne. Amaz időkben az ipar nem állt még a fokely oly magas fokán mint jelenleg, s az akkori műipar is csupán az általános elemi, kissé kibővített ismeretekre szorítkozott.

Amde az ipar, a művészet a tudomány alapján tett fejlődésével egyszersmind az iparizók aránylagos kiképzése elődázatlanná vált, hogy a művészet s az iparizés iránti érdeklődés minél mélyebben hatoljon be annak minden rétegébe. Ezen szükségesség az ipariskolák felállítását műhatlanul sürgette.

Az ipariskolák országsszerte való felállítását által gyengülni fog a középiskolákba tóduló növendékek nagy száma. S ezzel egyszersmind iparunk is fog nyerni jelesebb erőket, melyek különben az ipar teréről leszorítottak volna s melyeket az ipar még sem nélkülözhet.

Az iparizók praktikus kiképzésének szükségességét ma már neki sem fogja tagadni. Ki nem akar csupán egyszerű munkás lenni, ki csekély díjért mások tőkéjét emelni nem akar, ki eleget akar tenni az izlés, művészet és az izlet követelményeinek, ki vetélykedni akar a külföld készítményeivel, röviden, ki az iparizósól kényelmesen megélni akar: az kell, hogy a tudománytal, e szemléi tőkével is rendelkezék. Már pedig ehhez csupán az iskola útján juthatni, még pedig földművelők a gazdasági iskola, s az iparral foglalkozók az ipariskola útján.

Nálunk az iparosok korsürgette kiképzésére mind eddig vajmi csekély figyelm és gond fordítottat. Ami eddig történt is, azt legnagyobb részt társulatoknak, egyes tanügy barátok áldo-

zatkézségének s egy néhány az iparosok jól felfogott érdekeit szem előtt tartó városnak köszönhetni.

Vessünk egy futó pillantást ez alkalommal kissé a külföldre, hogy meggyőződést szerezzünk magunknak, mily szép számmal szervezvék itt a gyakorlati, az életre való ipariskolák, miknek célja a kézmű- és gyáriipar felélesztése és támogatása.

Németországban majd minden városban találunk ipariskolát. Ez intézetek két osztálylval bírnak. Az alsóbb osztályban az elméleti oktatásra fektetik a főssly, a felsőbb osztályban pedig a már szerzett ismereteknek az ipar céljaira miképen felhasználása, azok gyakorlati iránya ismertetik. Az első osztályban tanítattik: német nyelv 4, mennyiségtan 3, gyakorlati számtan 4, természettudományok 4, technológiai vegytan 4, szabadkézi rajz 7, mértani rajz 9 heti órában, tehát összesen hetenkint 35 órában.

A második osztályban előadatik: algebra és trigonometria 3, stereometria és leírómértan 3, gyakorlati számtan 2, géptan 3, vegytani kísérletek 4, ásványtan 2, építészettan 3, szabadkézi rajz 7, mértani rajz 9 órában, tehát hetenkint 36 órában télen át; nyáron át pedig a leírómértan 3, gyakorlati számtan 2, az algebra és a trigonometria gyakorlati alkalmazása, valamint a gyakorlati mértan 3, géptan és iparműtan 3, chemiai technológia 4, ásványtan 2, építészettan 3, rajzolás és mintázás 7, mértani rajz 9, összesen tehát 36 heti órában adatik elő.

Frankfurtban az ipariskolák már 1816. évben felállítottak.

Bajorországban az iparitanodák már évek óta szép virágzásban vannak. Ez iskolák az általános nemzeti művelődést szemelőtt tartják. Majd minden ily iskolával külön szak, tanműhelyl ellátott iskolák vannak összekötte, melyekben a gyakorlati oktatás a helyi viszonyok és igényekhez alkalmaztatik. Így például a nürnbergi iskolákon egyéb iparágakon kívül az ércöntés és műfaragás, Vürzburgban a műmetszés gyakorlatit; Fürtben ismét a kereskedelmi oktatásra főslyt fektetnek.

A kis Szász királyságban van hat építészeti és gépészeti iskola, továbbá négy külön iparitanoda: Drezdában, Königssteinban, Plauenben és Zittauban. A königsteini iparitanoda, mely e nemű iskoláknak egyik legjobbika, már az 1857. évben birt 16 tanár és szaktanítóval s 237 növendékkel.

Megenlítésre méltók még a krefeldi, düsseldorfi, münsteri, neissei, holzmindeni, saarbrücki és lönteri stb. ipariskolák.

Württemberg királyságban az ipar és kereskedelem emelése céljából Stuttgart városban felállított központi ipariskola a legmagasabb fokon áll, (Centralhalle für Gewerbe und Handel für das Königreich Württemberg in Stuttgart), mely mellett vannak külön rajz, mintázó és szölv szakiskolák, továbbá nagy chemiai laboratorium, könyvtár olvasóteremmel és tágas terem nyilvános előadásokra; nagy fontosságú itt az ipartárgyak minta gyűjteménye (Technische Musterlage). Az 1862. évben a württembergi királyság területén levő ipariskolákat 7273 növendék látogatta, még pedig Stuttgart fővárosban: 1454 s a többi községek-

Tárcza.

A fénytűzés ellen.

(Vége.)

12. Egyik czéh se merje ezenül gyűlést ünnep és vasárnapokon tartani, hanem ezeket, 12 frt. bírság terhe alatt, a templomban megie lenne illően üljk meg; azonban a legényeknek mégis szabadságukban fog állani, hogy dclsti útjatosság elvégzése után gyűléssöket megtarthassák, különösen a szerkovács czéhbeliek, azon okból, hogy ök hétköznap a császári munka miatt műhelyeikből el nem távozhatnak.

13. Ha valaki egyik vagy a másik czéhet temetési kisértil meg akarja hívni, tartozik annak a szokásos egy magyar frtnyi díjt megfizetni. Az ez alkalommal a temetés után tartani szokott torok azonban jövöre s a gazdak családra nézve úgy, mint a szegényre egyaránt 24 frt. büntetés alatt megiltatnak; az azonban meg nem akadályoztatik, hogy idegenek megvendégtessenek. A rendezésnek kiszolgáltatáért előlegesen díszes temetéseknél 2 frt., a középserűeknél 1 tallér vagyis 30 garas fizetendő, a közönségesnél pedig aránylagos díj adandó.

14. Mivel pedig ekkorig a ruházati rendszabály az iparosok részéről kellően meg nem tartott, ezennel komolyan megintetnek, hogy azt jövöre jobban figyelembe vegyék s minden polgár és lakos állásához mérve öltözködjék. Még pedig oly kézművesek, kik városi tisztet nem viselnek, hollandi, vagy angol posztból készült ruhát, czoboly-siveget, selyem övet, veres és sárga karmazsin csizmát és arany vagy ezüst slytást ne viseljenek, hanem elégedjenek meg egyéb egyszerű jó posztból készült tisztességes ruhával, 30 frtnyi bírság terhe alatt.

15. Különösen pedig az iparoslegények szokván e tekintetben kihívni, ezeknek a legkomolyabban megiltatik, hogy jövören veres vagy sárga karmazsin csizmát, sarkantyúval, vagy a nélkül, ugy szintén korodván csizmát arany vagy ezüst zsmrókat és sarkantyúval (ezek nélkül azonban igenis) viseljenek. Ezután tehát mindenki, el nem marandó büntetés terhe alatt, iparizletben alkalmazott s illő tisztés ruhába öltözködjék; ennél fogva a német iparossegdeknek is az oldal-

fegyver viselése büntetés mellett megiltatik. Ugy szintén nem lesz szabad a kocsisoknak, hajduknak, drabantoknak és bányászoknak nyest-süveget, rókahálattal bélelt vagy kivülről prémezett bekecsot: 12 frt. büntetés sulya alatt, viselni. A kihágókra a városi ügyész s az arra kirendelt felügyelők fogván gondot viselni.

16. Minthogy többszöri komoly intéseink és fenyegetéseink daczára a hívóság, az egyházi és világi törvények által megiltott öltözési modor, különösen a közép és alsó osztályú nőszemélyeknél nagy mértékben divatba jött, mi által Istén városunk büntetésére ingereltetik s az ifjuságnak és minden keresztény szívének nagy megbotránkoztatása okoztatik: ennél fogva minden asszonyt és leányt, különösen azoknak, kik az előbbi idevonatkozó pontban körvonalozott állásban nem foglaltatnak, (jóllehet ezeknek is szerényeknek, az állásukkal és illetőségükkel ellenkező öltözéket megelőzőnek és e tekintetben is másoknak jó példál szolgálónak kellene lenniök) szigoruan megiltatik, hogy arany vagy ezüst csipkéikkel s paszománttal díszített fátyolt, vagy az alatt arany vagy ezüst csipkéket, vagy bármily alakú szegélyezést, úgyszintén tabi vagy damaszkg vagy más selyem szokást, kötenyt, ezüst övet, czoboly főveget, kézelőt, arany és ezüst paszománnyos vagy slytásos ujjast, skofiummal vagy arany- és ezüst himzetű s ezüst- és arany csipkéikkel vagy paszománttal szegélyezett mellényéket, ingváltat, drága nyakkendőt, hosszú bekecsot, karmazsin csizmát, a költéses arany és ezüst csipkékel szegélyezett zsidó — vagy más alakú ezüst s aranylval himzett s kivarrt fókötöket, pártákat, homlokuszalagokat, hosszú tafota csuklyát, ezüst s aranyeresztűk selyem harisnyát, himzett vagy szegélyezett cipöket és papucsokat, de különösen a botránkoztatóna mezeletlenített nyakast s azon (sokszor egész vagyonukat képező) arany láncokat, gyöngyöket, korallakat viseljenek; úgyszintén tiltatik, hogy valódi gyöngyszalagokat, drága zsmrókat és egyéb fölösleges öltözéket, könnyen változó új divatú szabásokot hordjanak. Az e rendszabály ellen vétőkre a városi ügyész s arra kirendelt községek fognak felügyelni s a kihágókat a tanácsnak bejelenteni.

17. Végre megiltatik a leányoknak és nőcselédeknek, akár iparosok, akár közemberek leányai legyenek azok, hogy hollandi posztból készült német szoknyákat, hosszú nyulának és halhéjjal vagy egybéként kifeszített mellényeket, hollandi posztból, a nyaknál prémezett vagy szegély-

ben: 5819 tanuló. Ezek közül a 16. éven alul volt: 4570, azonfelül: 1249. Az 1870—71 tanévben 150 ipariskolán folyt a tanítás. Az összes hallgatók száma ez iskolákon volt: 9370. Ezen kívül van e királyságban még 200 tovább képző gazdasági iskola 4067 növendékkel, és 563 téli esti gazdasági iskola 10.738 tanulóval. Csak hogy itt az ifjuság 14—17 évig a tovább képző iskolákat látogatni kötelek.

A badeni nagy hercegségben az ipariskolák már 1834. évben külön rendelet alapján szerveztettek. Minden ily intézet 2—3 évfolyammal bír; kivált Karlsruhban és Pforzheimban kitérnek az ipariskolák. Ezen iskolák mindegyike a kormány felügyelete alatt áll s az minden évben egy biztost küld ki, hogy ezen iskolák állapotáról magának tudomást szerezzen.

(Folytatás köv.)

A bányavárosok, s az „ügynevezett“ reser-vált erdők.

Adalék a kir. fiscus természetrajzához; közli Gyurgyik Gyula h. ügyvéd.

(Folytatás.)

Honunkban a városok egyáltalában, a bányavárosok pedig különösen, az ipar és kereskedelem hatalmas tényezői lévén — ugyan ez okból a fejedelem különös kedvezményeivel árasztattak el.

Áll ez mint mondtuk, különösen a bányavárosokra nézve, mert a középkor mozgalmán közepette — ezek voltak az ország közjövendelmeinek bőséges forrása. Valahányszor a király pénzürgalomban megszorult — ugyan annyiszor és a legtrikább esetben sikertelenül — fordult a bányavárosokhoz — s ezek mindenkor settek a „lucrum Cameræ strenua Censur Scti. Georgii Censur Sct. Michaelis“ s a féle ezimen bekövetelt adónemeket rendszerint tekintélyes összegeket befizetni.

Ilyek e mellett a városok — önmagokról meg nem feledeztek — az lakóságuk jellemében (iparizók, kereskedők lévén nagyobbára) fekszik s bizonyosság erre ama számtalan privilegium „szabadalom“, melyeket a városoknak sikerült a fejedelem pénzsűkét kölcsen felhasználva magok számára megszerezni.

Igy Kőrömcz városa 1328. évben — Robert Károly királytól adomány fejében 2 mfdnyi erdőterületet nyert — s szabadalmat kapott, biráját — kénye kedve szerint választani.

Besztercebánya város részére IV. Béla király által az ügynevezett „Várrét“-re vonatkozó adomány levele ezt megelőzőleg 1255. évben lett kiadva.

Breznóbánya határát, I. Lajos királynak 1380. évben kiadott szabadalma alapján kapta.

Selmeczbánya és Bébalyánvárosok őrségének IV. Béla királynak 1244. évbéli privilegiuma alapján — lett adományozva a sz. k. városi jog — illetőleg a planum civicum alapján birt határbeli területet illető tulajdoni jog megerősítve.

tett hosszú és széles felöltöt (beceset) veres vagy sárga kordován csizmát, festet kendőket, a fejen hosszú lebenyt vagy fátlyot, arany- vagy ezüsttel díszített selyem vagy bársonyigvált és mellényt finem könnyű vállinget németalföldi csipkével, úgyszintén széles, hosszú, fodros kélzöket az ingeken és fehér ruhákon, meztelen nyakat, szegyenletesen kitakart mellüket és egyéb, kevélysegre és hüisagra mutató botránys ruhaneműt viseljenek. Ezekre a kirendelt felügyelők szintén vizsga szemmel fognak fordítani s a kibágokat a hatóságunk bejelenteni a végből, hogy az ily illetlen öltözködéstől visszatartóztassanak; megjegyeztetvén, hogy ha az első intés sikerre nem vezetend, s a cselédn és köznépnek aután is ily tiltott tárgyak találatnának, feljogosítatnak a városi szolgák, hogy azokat nyílt utcákon levetköztessék s a tiltott tárgyaktól megfoszthassák.*

Műkedvelői előadás.

Márczius 25-én azon élvezetnek voltunk tanúi, hogy helybeli szinpadunkon a „gyermekbarát egyesület“ javára műkedvelői előadást láthatunk. Elvezetnek nevezem bátran, mert — ösintén megvallva — habár mi is éppen oly műkedvelő hallgatói aggodalommal néztünk az előadás elé, mint a t. cz. szereplő hölgyek és urak, várakozásunk nemcsak kielégítve, de túlszárnyalva is lön. Műkedvelőkkel szemben nem szabad a tudósítónak a bíráló szigorú szemüvegén át megítélni a dolgot, miután ezt a nagy szerencsét csakis a művészzel foglalkozók igényelhetik maguknak, s így e cikkeske sem akar bíralt — hanem csak értesítés lenni s ha mégis néha néha a bíráló malitia kitér rajtam, tulajdonítsák a t. szereplők annak, hogy a művészet magaslátára emelkedtek. — No itt van, most megakartam őket kissé íjeszteni s ime — akarva nem akarva dicserést lett a vége! Nem marad más hátra, mint capitulálni s töredelmesen kijelenteni, hogy szép hölgyekkel szemben bíráltni nem tudok, hanem csak gyönyörködni! Ily színházi társasággal szivesen itt halgatom e várost s megyék vándorolni — az igaz, mama szereprekre alig akadna köztük, — de annál több az első szerelmese! De térjünk a dologra.

Nro 1. D. uch die Zeitung. A „Justige, tolle Angelika“ Titze Mari k. a. (elegans fekete selyem ruha) víg játékával s szípkörzójó kedvé-

A bányavárosok e mellett nem késtek, adandó alkalommal magán nemesi birtokot is szerezni, s a város határait ily módon bővíteni.

Igy szerezte Kőrömcz városa Thuróc megyebeli birtokait és esinos kiterjedésű erdeit a Beniczky-Vladár, Batisz, Csepessányi és Hajszky családoktól fassio perennalis és ezt kiegészítő statutio alapján — a tizenhatodik század első felében s ebeli birtokában I. Ferdinand király által 1532. Január 24-én kiadott privilegiuma alapján, feltétlenül megerősítve lön.

Selmecz városa is így szerezte vétel útján, részben pedig királyi adomány útján a Vichneyi és szénásfalvi erdőket; s ily módon bővítette határát.

A bányavárosok, mint sz. k. városok ezen, akár ex primaeva divisione regni, és a „planum civicum“ alapján — akár királyi adomány vagy adásvétel útján szerzett területeket — s ezt a közjogból tudjuk — földesuri minőségben bírták — s a nemesi földbirtokkal kapcsolatos volt minden nemű jogokat szabadon gyakorolták.

Birtok egyház pártfogási joggal; a kir. kisebb haszonélvezetek u. m. koresma, mézsárszék, vám — vadászat — halászat stb. gyakorlatában megvoltak — sőt részben mai napig is vannak. Városi előjárókat szabadon választották — idegen bíró elé nem idézethettek stb.

Mind e mellett a sz. k. városok példájára, és a memyiben a bányavárosok is sz. k. városok is voltak egyidejűleg közjogi állásuk az volt, hogy a koronai javakhoz voltak csatoltattak. — S bár a többi koronai javaktól különböztek, mégis „pecunium regium“-nak, — a király azok földes urának nevezetett; s e jog elismerése jeleül a bányavárosok bizonyos évi censust is fizettek. „Census Zolienensis.“

Megmutatjuk majd — hogy és mily fonan érzéssel akasztta ki — ezen, magában véve más mint közjogi értehmű — s ez idő szeriat alig figyelmet érdemlő állapotot — a kir. fiscus — hogy a bányavárosok tulajdoni érdeiből reservált erdőt vagy plane kincstári erdőt csinálhasson.

(Folytatás köv.)

Hasznos jegyzet.

(Folytatás.)

Caesárnak megölettetése után Brutus a hálátlan felemelt fölvel diadalteljes büszkeséggel haladt az összeeskülték előtt az utcákon. Elöttük egy rabszolga kopjára tűzött kalapot vitt: a szabadság jelvényét. E látványt és a fennhangzott szó: „Szabadság“ annyira megnyugtatá Rómát, hogy az új lázadást helyeselt. Most feltörtett Caesár végrendelete, melyben a többi között az is foglaltatott, hogy a Tiber melletti remek kertje közhasznúra fordításák s ezen hagyományából minden egyes polgár 300 sestertium erejéig részesüljön. A mint ez a népnek tudtára adatott, azonnal a legzajosabb halára fakadt Caesár iránt, és gyilkosai ellen boszút forralt. — Caesárnak tetemeit arany és bíborral ékesített ravatalra tétette ki s felette Antonius tartott gyászbeszédet. — A bírák székeiből, a pénzváltók sátoráiból s egyéb éghető

vel és Wagner úrhölgy a zsébmis Eulália szerepében és az ennek megfelelő toillettel (barna ruha zöld díszítéssel), az urak pedig (Balázs és Seefran) ösözvágó játékkukkal a közönségben igen jó hangulatot és sokszor derült jó kedvet kellettek.

Nro 2. „Jaj nekem“ már t. i. nekem, mert azt sem tudom, hol és hogyan kezdjem a dicseretet. Legjobb lesz a főszereplőt, Kuschl Irma k. a. kiemelni, ki majd mint a gazdag földesúr elkényeztetett makrancos leánya (toilette: vörös atlas felér díszítéssel) majd pedig mint kedves parasztleány (nemzeti szím magyar népviselet) a közönséget elbájolta. — De ki írja bámulásunkat, midőn a dajka szerepében, egy valdóti tőgyökeres a magyar alföldről importált dajkában, a finom és művelt szalonhölgyre Farbak úrhölgyre ismertünk. Nem Selmeczen, hanem valami alföldi városban képzeltünk magunkat, midőn játékkban gyönyörködtünk.

A kép hatását még emelte Titze Minne k. a. (fehér ruha rózsaszín díszítéssel, gyönyörű haját egy tekeres fonva) szép magyar kiejtésével. — A társaság tétája Markus úr művészigleg és papához illő nyugalommal játszott; az úr isten is papának teremtette! Kívánjuk, hogy nemokhara szép családi körben élvezhesse az apai örömeiket! Kising úr, a hős szerelmes és Janniczky úr mint Jancsi méltóan sorakoznak az előbbiekhöz.

Nro 3. Duft. Lander Irén kisasszonyain (vörös halóköntös Angot fejtövel) a címszerepben. A férjeket, kiknek nejei feltételek. Önkök lekötözte magának, mert oly híven játszott, hogy a ki talán a feltéteknység betegségében szenvedett, örökre kigyógyult. Hanem azért mégis feltéteknység keltett bennünk Beszterce iránt, mely őt magának mondhatja. Gyönyörű ellentétben állottak hozzá barátin Doris és Adelheid, az előbbi szerepben Wagner úrhölgy (fehér ruha rózsaszímmel) az utóbbiban Titze Minne k. a. (zöld selyem, fehér tunika), kik ép úgy kitértek mint vig és később mint megsértett barátin a hármas jelenetben. A darab víg hatását nem csekély mértékben emelték a szereplő Fischer és Weisser urak, így hogy a roppant számi közönség víg nevetés közt és megelégedve távoztalt. Az anyagi oldal is oly fényes, mert a bruttó jövedelem körülbelül 190 forint tesz. Δ

anyagokból egy rendkívül nagy máglya lön összeállítva és miután Caesár tetemei arra feltették volna, a katonák fegyvereiket, a római nők és polgárok legdrágább ékszereiket és koszorúkat dobálták fölébe.

E lelkesedés kitérője után nem sokára azon márványoszlop, mely Caesár örök emlékére — Antonius indítványára — emeltetett, mégis szétromboltatott.

Ilyen változó a nép nemes indulata, ilyen az a 19-ik században is; ma „Hozsanna“, holnap „Crucifige“ — és miért? mert mindenkinek felett az önérdék foglalja el az erkölcsök helyét. Pedig hány nemzet és ország állana most is rendületlenül, ha a corruptio, ezen legveszélyesebb mértely meg nem gyengítették volna azokat. Róma, Athén, Spárta s Kartlagó, valamint számos virágzó polgárzat, mindinkább ömögök, nem pedig idegen ellenlök fegyverei által veszték el örökre.

Adja az égek ura, hogy a nemzetünknek napról napra növekedő corruptio hasonló gyászos aratásának ne legyünk mi is, avagy késő utódaink . . . szentanni, de soha!

N. N.

Hodrusbánya márczius 23. 1876.

Tisztelt szerkesztő úr!

Már majdnem három év óta vagyok tagja a „Magyarországi iparegyesület“-nek, melynek közlönyét „sanyagi érdekeink“-et azóta szorgalmasan s érdeklő olvasom.

E közlönyből meggyőződtem, hogy hazánkban alig van nagyobb város, melynek ne volna iparegyesülete, mely körülmény — tapasztalás szerint — nagyon elősegíti az ipar emelkedését s így ezzel karöltve a közjólétet is növeli.

Ha tehát más, Selmecznél kisebb városok is azon szerencsében részesülnek, hogy ily egyesületeket mutathatnak fel, nem létesülhetne e ilyen Selmeczen is? Hogy mindaddig ennek hiányban voltunk, nem lehet eléggé sajnálni.

Iparosaink közül többekkel közöltem már egy iparegyesület felállításának tervét s mindegyikük helyeselte, de hogy lépéseket is tett volna valaki ez irányban, arról nem értesültem.

Ezennel felkérem iparosainkat, karolják fel ez ügyet s tegyék közzé erre vonatkozó véleményeiket. — A közlés annyival könnyebb, mivel most helyi lapunk is van, mely tudtommal szívesen ad helyet ily nemű megbeszéléseknek.*)

Tisztelt szerkesztő urat kérve jelen soraim felvételére, vagyok
tisztelttel
Lukács Gyula.

Különfélék.

— — Király ő felsége a karoltvízi árvizkárosultak javára magánpénztárából 500 forint adományozott.

— — A selmeczi „gyermekbarát-egylet“, mely 1872-ben alakult szegény s különösen árva gyermekek felségelésére, mult év végéig 281 gyermeket részesített segélyben s 2675 ft. 57 kr. vagyonnal rendelkezett. Az egylet javára az utóbbi napokban két műkedvelői előadás tartatott, mi az egylet ügyének nem csekély lendületet adott, mert egy részről tőkéje néhány száz frrtal növekedett, más részről meg a közönség figyelmét magára vonván, — reméljük — az alapító és rendes tagok száma is nagyobbodni fog.

— — A mult heti szép idő sokakat kicsalt, a szobakból, minek következtében járdáink nagyon szűkekké váltak. Szerencséjére a hemzsgő sétálóknak, a hatóság a mártiusi szép időnek, e kaczer nőnek első mosolyára kezébe adta az utcaszepöröknek a seprőt s így a járdán el nem fértők bátran folytathatták sétájukat az utca közepén. — Ha a mogorva télapó még egyszer megrázza üstökét s hópehelyeket hullat a tavasz birodalmába, itt azokra rögtoni halál vár: nem találnak többé jeget; vagy ha könnyekben tör ki, az eső sem lel elmosni valót az utcákon.

— — Törvényeszkínk áthelyeztetése általános beszéd tárgya. — Bárhova tegyék is azt, akár Lévára, akár Ipolyásra, városunk érkevény vesztéséget szenved. — Átlátja azt mindenki, ezért nem is csoda, ha vannak olyanok, kik el sem hiszik, hogy Selmeczbánya sokáig törvényeszk nélkül maradhatna, s bizton hiszik, hogy néhány év múlva ismét vissza fog az állítatni.

— — Az antali uradalom tisztjei e tavasztól kezdve „névkönyvet“ számléköznek tartani a Szitzány; a „szitznyatársaság“ pedig irányjelző felállítását tervezi ugyanott. Ha mindkét terv kivitelre talál, ezáltal is látogatottabbá lesz vidékünk e legmagasabb pontja.

— — Vízbe fúlt. Gajdos András 61 éves, nyugbérzett hevér, Bébányán mult hó 26-án este mámoros állapotban a kertje mellett folyó patakba esett s bele fúlt. Holttestét másnap reggel a Mihálytárnai kohó felett a patak partján lelték meg. — Női hullá találtatott f. hó 1-én a dohányszár alatti csatornában. — Egy dohányszárnyi munkásányi a hullában anyjára ismert, ki előtte való nap hazurolt azon célból távozott el, hogy kőtenyét kimossa. — A szerencsétlen valószínűleg mosás közben a patakba szédült, s innét került a csatornába.

*) Nagyon szívesen.

Szerkesztő.

— — Fegyverrel játszott a napokban Kisiblyén egy szolga s oly ügyetlenül forgatta azt kezében, hogy elsült s az erdővéd kis fiának lábfejét előlte. — A szerencsétlen kis fiu Selmeczen van gyógykezelés alatt.

— — A nyári idény alatt, az az april 16-ától okt. 15-ig bezárólag Selmeczről Gar.-Berenczére a jelenleg d. u. 4 óra 25 perczekor induló vonat helyett egy esti 6 óra 25 p. kor induló vonat fog közlekedni, mely G.-Berenczére esti 8 óra 8 p. kor érkezik.

— — Az „akad. magyar társaság“ máj. 6-án fele részben a selmecz-bélabányai kisleendő, fele részben az árvizkárosultak javára táncmulatságot fog rendezni.

— — A hazai fűrdők igazgatóságai már küldözgetik ismertetőiket, felvilágosításukat a berendezés stb. iránt. — A viharvei s szklenői fűrdők tulajdonosai is megtehetnék ezt. Itt az ideje.

— — A hernyők irtásának szükségessége, kevés kivétellel, országszerint beállott. Nálunk is tisztítgadják a fákat, azonban feltűnő; hogy míg a hevérek kertjei teljesen mentek e kártékony állattól, addig a város helységein levő némely kertek hemzsgenek a hernyőfészkek megrakott fáktól.

— — Előtem fejtette a „Magyar ember könyvtára“-nak második, az az aprillisi fizetése. Szerkesztője Pokorny Jenő e fizetésben már csak ismeretterjesztő s irodalmi cikkeket közöl, melyek oktatva mulatságot is szolgáltak. Tartalma: „Egy hónap története“, mely politikai szemlélet a szerző a Semmel párt szemléletben szerkeszté, a szerzem tüzpróbája, A távírás története, Jóka Mór (irodalmi arckép.). Az öngyilkosságról, Hogy esznek a népek, A florenai bőjti vásárok, Olvasó terem. Szerkesztősége és kiadó-hivatala f. év május 1-től Budapest, belvárosi molnár-utca 17-ik sz. a költözik. — Megjelen e folyóirat minden hó első napján s előfizetési ára egész évre 2 ft. — A fiatal szerkesztőnek e vállalta méltán megérdemli a támogatást: 2 ft. előfizetési arét oly sokat, nemest és szépet nyujt a közönségnek, minőt külföldön is hiában keresnénk.

— — Egészségügyi népszerű olvasmányok -ra bocsát előfizetési felhívást Barth László fővárosi jegyző. Első kötet: „A vasárnap munkaszünet“ közegészségügyi szempontból. Ezen a maga nemében kitünő népszerű egészségügyi műben feltárva látja az olvasó a szobai és gyári foglalkozáshoz bilincseltye gyémek egészségét, sőt életét veszélyeztető mindazon káros tényezőket, körülményeket és szokásokat, melyek a közönséges életben, noha csaknem szűnnek, mégis rendszeren és rendszeresen figyelembe vételni alig szoktak, de melyeket elhárítani, megelőzni, módosítani könnyű szerezni lehet, sőt hazafüli köhatélesség. A „vasárnap munkaszünet“ előfizetési ára 60 kr. A máj. f. évi május elején fog a t. előfizetőknek bérmentve szétküldetni. — Az előfizetési összegek a „Közegészségi Lapok“ szerkesztőségéhez küldendők Budapest VIII. kerül. Vasutca 15. sz.

— — Végtárgyalás 1876. márczius 29-én Turzik Jakab és társai elleni ügyben. Vádlottak Turzik Jakab és Tamás illián, Fındrich József kolpacsi lakosok beismerik, hogy mult évben Beranyik József szitznyastefüllői lakosnak 5 drb. juhot adtak el, melyeket, midőn ezek az eladás napján első rendű vádlott házához visszatértek, azonnal leolték s a húst saját céljaikra felhasználták.

Kir. ügyész ezen beismerés alapján és mivel megejtett vizsgálat által meggyőződött, hogy első vádlott saját fiával és cselédjével, vágatta le a juhotak s rejtette el a bőröket s húst a padláson a széna közé, vádlottakat a lopási büntényben bűnösöknek kimondatni kérte; tekintettel továbbá azon súlyosító körülményekre, hogy ezen a vagyonbiztonságot sértő cselekményt éjjel követték el s hogy ebbeli jogtalan eszeke-deteket csak is a rendőrileg megejtett nyomozás után fedezték fel, a midőn a hus és bőrök már is megtaláltattak, első vádlottat, mint főbűnöst 4 havi, a második és harmadikat pedig, mint bűntársakat 2-2 havi hetenkénti egy napi bójttal s közmunkával súlyosított börtönrre, 7 ft. vizsgálati költségeknek egyetemleges megfizetésében és a rabtartási költségeknek személyenkénti viselésében kéri elítélni.

A bírák rövid ideig tartó tanácskozás után a vádlottakat a lopási büntényben bűnösöknek s azon enyhítő körülmények tekintetbe vételével, hogy vádlottak eddig büntelen előéletűek voltak s hogy az okozott kár már megtérített, első vádlottat mint főbűnöst 3 havi, a többieket pedig mint bűntársakat 6-6 havi egy napi bójttal és közmunkával súlyosított börtönrre, 10 ft. vizsgálati és perköltségeknek egyetemleges és a rabtartási költségeknek személyenkénti megfizetésére ítélték. Kir. ügyész ezen ítéletet tudomásul veszi; vádlottak pedig a bejelentett fellebbezését nyomban visszavonták.

— — Simon Péter nagyszabasi tanár kiadta azon emlékbeszédet, melyet Deák Ferencz emlékére tartott. A fizet. ára 25 kr. A tisztja jövedelmét egy „Deák Ferencz“ ösztöndíj alapítására fordítatik. Az emlékbeszéd emelkedett hangon van írva, s lelkeken tünteti elő Deák Ferencz politikai s emberi nagyságát.

Hirdetés.**Vogler Samu aranyozó**

Budapestről Selmeczre tevén át lakását, elvállal kép- és tükörkeretek, valamint templomi tárgyak aranyozását és tisztítását. — Lakása alsó utca, Fischer-féle ház, Barisnak átellenben.